

Torah from Around the World

*Maak mij, Eeuwige, met uw wegen vertrouwd,
leer mij uw paden te gaan.*

Tehilliem 25: 2

Sjabbat Lech Lecha, 24 oktober 2026/ 13 Chesjwan 5787

Beresjiet/Genesis : **14** : 1 – **15** : 21 ; Tanach blz. 24 - 27.
Haftara: Jehosjoea **24**:1 – 26; Tanach blz. 481 - 483.

Vertaler: Eddy Robles

Coördinatie: Channa Kistemaker

Commentaar: **Eliezer B. Diamond z"l** was bij leven docent Talmoed en Rabbinica aan het Jewish Theological Seminary te New York.

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Use the link to read or listen to the original text in English.

Opeisen van onze voorouders: aangaande Terach

Voor ons allen geldt dat we niet op weg kunnen gaan zonder iets achter te laten; zo verging het ook Awraham: "Trek weg uit je land, je geboortestreek en het huis van je vader naar het land dat Ik je zal wijzen" (Beresjiet 12:1). En wanneer we plekken verlaten, laten we ook mensen achter. Toen Awraham naar Kenaän vertrok, liet hij onder anderen zijn vader Terach achter. En zo is het altijd geweest: "Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten" (2:24).

Maar de rabbijnen laten Terach niet zo gemakkelijk los. Terach is immers een vader die de eer en het ontzag van zijn zoon verdient. En voor onze wijzen zijn eer en ontzag geen vage of vluchtige begrippen; ze houden concrete verplichtingen in: "Wat houdt ontzag in en wat eer? Ontzag: een zoon mag niet op de plek staan waar zijn vader gewoonlijk staat, noch op de voor zijn vader bestemde stoel zitten. Hij mag zijn vader niet tegenspreken of partij kiezen voor anderen tegen hem. Eer: men is

verplicht te zorgen voor voedsel, drank, kleding, onderdak en vervoer voor de ouders" (BT Kiddushin 31b). En wie denkt dat aan deze verplichtingen kan worden voldaan door – louter of zelfs voornamelijk – een cheque te sturen om de kosten te dekken, heeft het mis. De Babylonische Talmoed concludeert zelfs dat ouders zelf de primaire financiële verantwoordelijkheid dragen voor hun levensonderhoud.

De essentie van het eren van ouders is persoonlijke dienstbaarheid. In hedendaagse termen: ik ben misschien niet verplicht de boodschappen van mijn ouders te betalen, maar ik ben wel verplicht met ze naar de winkel te gaan. En dat geldt niet alleen als ze niet meer in staat zijn zelf boodschappen te doen. De Talmoed bevat talloze verhalen over wijzen die hun ouders eer bewezen door hun drinkwater te brengen. In sommige gevallen betekende dit wellicht water putten uit een reservoir – een zware of op zijn minst ongemakkelijke klus. In andere gevallen verrichtte de rabbijn echter een taak die de ouder net zo goed zelf had kunnen doen – en juist dat was de kern van de zaak. We eren onze ouders het meest wanneer we hen aandacht schenken en diensten bewijzen die vanuit utilitair oogpunt niet strikt noodzakelijk zijn.

De kwestie van Awrahams verplichtingen als zoon jegens Terach komt aan de orde in een midrasj-bespreking van een tekstuele bijzonderheid (Midrasj Aggada bij Beresjiet 12:1). De Tora vermeldt de dood van Terach (Beresjiet 11:32) vóórdat het vertrek van Awraham uit Charan (12:5) wordt beschreven, waardoor de indruk ontstaat dat dit de chronologische volgorde van de gebeurtenissen was. De Thora vermeldt echter eerder dat Terach vader werd van Awraham toen hij 70 jaar oud was (11:26) en dat hij op de hoge leeftijd van 210 jaar overleed (11:32). Awraham vertrok naar Kanaän toen hij 75 was (12:4). Terach leefde dus nog 65 jaar na het vertrek van Awraham.

Zoals vaak het geval is, wordt deze tekstuele bijzonderheid verklaard door in te gaan op nog een andere opvallendheid. Terach is de laatste die wordt genoemd in een geslachtsregister dat begint met Noachs zoon Sem. Bij elk van de genoemde personen wordt vermeld op welke leeftijd hij vader werd van zijn zoon – de volgende schakel in de geslachtslijn – en hoeveel jaar hij daarna nog leefde. De Thora vermeldt van geen van deze figuren het overlijden, behalve bij Terach: "Terach stierf in Charan" (Beresjiet 11:32). Waarom vormt Terach een uitzondering? De midrasj verklaart: "Dit leert je dat goddelozen al tijdens hun leven als dood worden beschouwd" – een opvatting die veelvuldig in de rabbijnse midrasj voorkomt en dus noch origineel, noch verrassend is. Hiermee wil de midrasj zeggen dat, hoewel Terach na Awrahams vertrek in leven bleef, de Tora hem als reeds dood beschouwt omdat hij geestelijk dood was.

De midrasj vervolgt: "Awraham vreesde dat hij de oorzaak zou zijn van een ontheiliging van Gods naam; men zou zeggen dat hij zijn vader op hoge leeftijd in de steek had gelaten en was vertrokken. G'd stelde Awraham daarop gerust met de woorden: 'Ik onthef u van de plicht uw ouders te eren; bovendien zal ik in de Tora de dood van uw vader vóór uw vertrek vermelden.'"

Uit de conclusie van de midrasj blijkt dat deze zich – zoals vaak het geval is – niet alleen stoort aan de inhoud van de tekst, maar ook aan de vorm ervan. De midrasj legt Awraham een vraag in de mond die de rabbijnen zelf blijkbaar ook bezighield: hoe kon de vrome Awraham zijn vader in de steek laten in plaats van zich als een plichtsgetrouwe zoon te gedragen? De midrasj gaat als volgt in op zowel de tekstuele als de religieuze kwesties: de vermelding van Terachs dood leert ons dat hij goddeloos was en daarom al tijdens zijn leven als dood werd beschouwd. Deze vermelding gaat vooraf aan het verhaal over Awraham om aan te geven dat Awraham, vanwege Terachs goddeloosheid, niet verplicht was in Charan te blijven en voor hem te zorgen. De niet-chronologische vermelding van Terachs dood dient nog een tweede doel. Hoewel gelovigen Terachs goddeloosheid wellicht zouden accepteren als rechtvaardiging voor Awrahams handelen, zouden twijfelaars deze verklaring als een gelegenheidsexcuus kunnen zien. Daarom ontnemt G'd hun de mogelijkheid om met Awraham te spotten, door te verhullen dat Terach feitelijk nog in leven was toen Awraham uit Charan vertrok.

Ik ben er hierboven van uitgegaan dat de kwestie van Awrahams gebrek aan aandacht voor Terach aan de orde werd gesteld omdat dit werkelijk ongemak veroorzaakte. Het is echter ook mogelijk dat het onderwerp slechts werd aangesneden omdat het een aanleiding bood om enerzijds een ingenieuze verklaring te geven voor twee tekstuele bijzonderheden, en anderzijds opnieuw te verkondigen dat een zondig leven een verspillend leven is. Ik wil graag geloven dat de vraag met enige oprechtheid werd gesteld. Men moet echter toegeven dat de veroordeling van Terach als vader veel zwaarder weegt dan de aanvankelijke bezorgdheid van de rabbijnen over hem.

Als de midrasj inderdaad blijkt geeft van oprechte bezorgdheid om de eer van Terach, is deze wellicht geïnspireerd door een passage uit de afscheidsrede van Jozua, waarvan een deel in de Haggada is opgenomen: "In vroeger tijden woonden uw voorvaders – Terach, de vader van Awraham en de

vader van Nachor – aan de overzijde van de Eufraat en dienden zij andere goden. Maar Ik heb uw vader Awraham van de overzijde van de Eufraat gehaald en hem door het hele land Kanaän geleid" (Jehosjoea 24:2–3). Vers 2 blikt terug op Awrahams verleden, waarin Terach verschijnt als de vader van zowel Awraham als Nachor. In vers 3 haalt G'd Awraham weg uit zowel zijn geografische omgeving als zijn religieuze en culturele milieu, waardoor Awraham een verbond kan sluiten met de ene G'd, de G'd die Israëls redder zal worden. Voor Awraham en zijn nakomelingen begint de geschiedenis opnieuw; voortaan is hij, en niet Terach, "uw vader".

En toch wordt Terach in vers 2 niet alleen beschreven als de vader van Awraham, maar ook als de vader van Awrahams nakomelingen – in tegenstelling tot de midrasj, die Terach uiteindelijk volledig zijn status als aartsvader ontnemt. De verzen 2 en 3 kunnen worden gezien als een soort palimpsest. Deze term verwijst naar perkament of papier waarop een tekst is geschreven over een eerdere tekst die nog gedeeltelijk zichtbaar is, al is het maar vaag. De oorspronkelijke tekst is wellicht niet meer leesbaar. Toch is de aanwezigheid ervan voelbaar en weten we dat dit ooit de enige woorden waren die hier stonden.

Jozua noemt Terach, de afgodendienaar, ongetwijfeld vooral als contrastfiguur, om de ingrijpende gevolgen van Gods keuze voor Awraham te dramatiseren en te benadrukken. Maar het feit blijft dat Jozua Terach niet negeert en hem niet uitsluit van het verleden van Israël. Awraham had een vader en een thuis; zonder Terach zou er geen Awraham zijn geweest. We mogen Terachs afgodendienst dan wel hebben verworpen, zijn vaderschap mogen we niet ontkennen.

Ik stel me voor hoe Terach zijn zoon uitzwaait. Begreep en accepteerde hij Awrahams besluit om gehoor te geven aan een stem die alleen hij hoorde? Dacht hij aan de vreugdevolle momenten die hij met zijn zoon had gedeeld? Was hij boos, of misschien diep bedroefd? Ik weet het niet. Maar ik vraag me ook af of Awraham zich op dat moment tot zijn vader wendde, hem omhelsde en zei: "Waar ik ook heen ga, wat ik ook doe, jij zult bij me zijn. Ik volg een G'd die niet de jouwe is en trek naar een ver land, maar ik zal je goedheid en zorg nooit vergeten. Weet dat ik, ook al omarm ik een ander geloof, nog steeds waarde hecht aan wat je me door je woorden en daden hebt bijgebracht. Weet ook dat je niet vergeten zult worden; ik zal mijn kinderen en kleinkinderen vertellen dat jij mijn vader bent, en dus ook die van hen."

Je kunt niet vertrekken zonder iets achter te laten. Maar het is aan ons om te kiezen wat we met ons meenemen.